

ODDVEIG STORSTAD:

LOKALSAMFUNNSUNDERSØKELSEN 2011

FORSKNINGSGLIMT NR 3/2013

Bygdeforskning

NORSK SENTER FOR BYGDEFORSKNING (Bygdeforskning) er en forskningsstiftelse som ble etablert i 2001. Bygdeforskning som forskningsmiljø har imidlertid eksistert siden 1982 under ulike organisasjonsformer. Bygdeforskning har samarbeidsavtaler med Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) og er lokalisert ved universitetsområdet på Dragvoll i Trondheim.

Bygdeforskning er et nasjonalt senter med oppgave å ta vare på og utvikle en teoretisk og metodisk grunnleggende forskningskompetanse innen bygdesosiologi og flerfaglige bygdestudier.

Bygdeforskning skal utføre samfunnsvitenskapelig forskning og bidra med ny innsikt til kunnskapsallmenningen. Dette gir også et forskningsmessig grunnlag for å gi råd og delta i samfunnsdebatten. Bygdeforsknings kjernevirksomhet er knyttet til flerfaglige bygdestudier.

Bygdeforskning utfører forskning på følgende områder:

- **Lokalsamfunn, bygdeliv, kultur:** Sentralt står utviklingstrekk og fenomen knyttet til endringsprosesser og nye tilpasninger i bygdesamfunn. Forskningsaktiviteten omfatter blant annet levkår, velferd, forvaltningsstruktur, tjenestetilbud, mobilitet og ulike aspekter ved forholdet bygd og by.
- **Ressursforvaltning, miljø, landskap:** Sentralt står prosesser knyttet til bruk, vern og forvaltning av natur, kulturlandskap og kulturarv i fjell-, innland- og kystområder. Forskningsaktiviteten omfatter blant annet kommersialisering av naturbaserte ressurser, bruk og vern, klimautfordringer, politikk og forvaltning.
- **Næringsutvikling, landbruk, verdikjeden for mat:** Sentralt står endringer i tradisjonelt jord- og skogbruk og verdikjedene for mat og fiber. Forskningsaktivitetene omfatter økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser av endring og innovasjon. Det inkluderer blant annet nye næringer, nye organisasjonsformer, forbrukstrender, rekruttering, klimatilpasninger, forvaltning og politikkutforming.

Foto forside: Bygdeforskning Foto bakside: DAFFYdesign.no/Kirsten Stangvik

Foto: Oddveig Størstad

Lokalsamfunnsundersøkelsen 2011

Å følge utviklingen i norske bygdesamfunn er en sentral oppgave for Bygdeforskning og Lokalsamfunnsundersøkelsen vil gi oss bedre data om den sosio-kulturelle utviklingen i disse samfunnene. Undersøkelsen ble første gang gjennomført i 2011 og omfatter data fra 1229 personer i både bygde- og bykommuner.

- Utvalget består av personer fra to representative utvalg: personer bosatt i bygdekommuner og bykommuner. Bygdekommunene er definert ut fra sentralitet, grad av spredtbygdhet og hvor stor andel som er sysselsatt i primærnæringene.
- Ut fra denne definisjonen var det 284 bygdekommuner i 2011, de resterende 146 kommunene er definert som bykommuner.
- 22 prosent av befolkningen bor i en bygdekommune.
- Lokalsamfunnsundersøkelsen vil bli gjennomført med jevne mellomrom. Neste gang høsten 2013.
- Dataene skal brukes i forskningsprosjekter ved Bygdeforskning og danner grunnlaget for utviklingen av Norsk bygdebarometer.

Foto: Oddveig Størstad

Lokalsamfunnsundersøkelsen har flere formål, men muligheten til å analysere sammenhenger mellom strukturelle forhold og de enkelte innbyggernes individuelle planer, ønsker og handlingsmuligheter står sentralt. Data fra lokalsamfunnsundersøkelsen gir oss *innbyggernes egne oppfatninger* av hvordan det er å bo og leve i ulike lokalsamfunn både i by og bygd. Når disse dataene kobles sammen med statistiske størrelser som kommunestørrelse, befolkningsutvikling, næringsstruktur o.l. er det mulig å analysere årsaksvirkningsforhold mellom objektive og subjektive mål på utviklingen i norske lokalsamfunn.

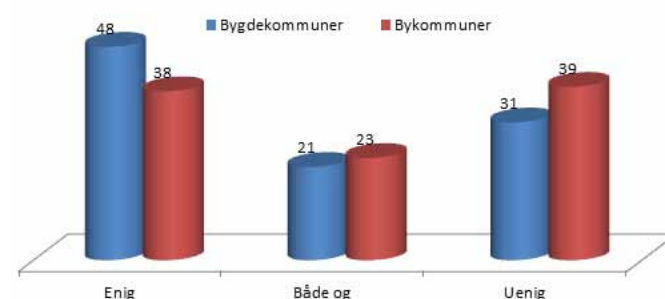
Spørreskjemaet inneholder spørsmål om en lang rekke tema som på ulikt vis berører folks forhold til eget lokalsamfunn. Vi vil her gi noen små smakebiter fra hva datamaterialet viser.

Stedstilhørighet og bolyst

Folk trives nesten helt uavhengig av hvor de bor i Norge, det er veldig få som mistrives på stedet de bor. Det er altså trivsel som preger bildet når vi ser på ulike spørsmål i Lokalsamfunnsundersøkelsen som måler stedstilhørighet og

bolyst. Likevel er det slik at de som bor i bygdekommunene trives litt bedre enn de som bor i bykommunene.

Bolyst og stedstilhørighet er begge størrelser som sier noe om hvor følelsesmessig vi er knyttet til stedet vi bor, og kan måles på ulike måter. Et spørsmål som er et uttrykk for både bolyst og stedstilhørighet er i hvor stor grad man er enig eller uenig i påstanden «Jeg kunne ikke tenkt meg å bo noe annet sted». Som vi ser av figur 1 oppgir nesten halvparten av de som bor i bygdekommuner at de ikke kunne tenkt seg å bo noe annet sted, mens tilsvarende andel for de som bor i bykommuner er 38 prosent. Likevel går de største flyttestrømmene fra bygd til by.

Figur 1: Enighet i påstanden «Jeg kunne ikke tenkt meg å bo noe annet sted» etter om man bor i en bygde- eller bykommune.

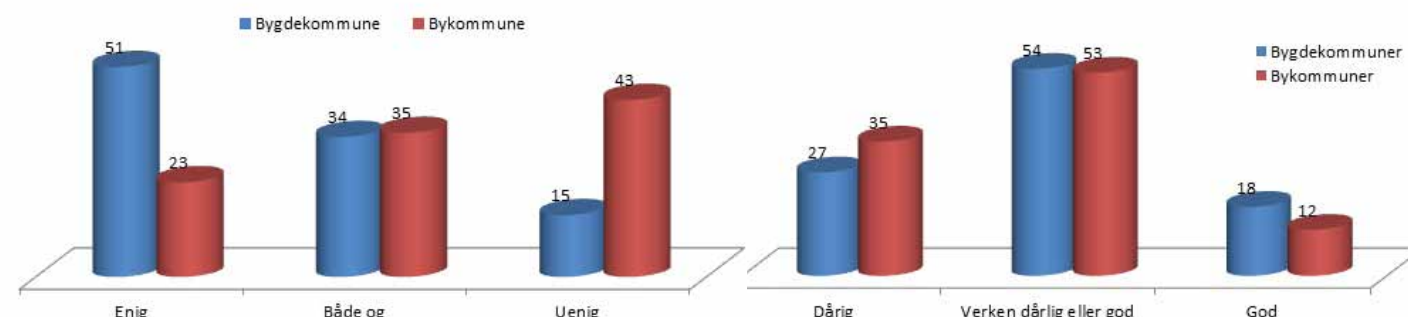
Dugnadsånd og fellesskapsfølelse

At stedet har en god dugnadsånd brukes gjerne som uttrykk for at man har et godt og velfungerende lokalsamfunn. Dugnad er frivillig arbeid for fellesskapets beste og god dugnadsånd krever at de som bor på et sted har evne til å samarbeide. Dugnader forutsetter fellesskap, samtidig som de skaper og opprettholder lokale fellesskap. Det foregår dugnader både i by og bygd, men data fra Lokalsamfunnsundersøkelsen viser at de som bor i bygdekommuner oftere deltar på dugnader enn de som bor i bykommuner. Derfor

er det heller ikke overraskende at det er en høyere andel i bygdesamfunn som oppgir at det er en utbredt dugnadsånd der de bor. (Figur 2)

Lokaldemokrati og innflytelse

I Lokalsamfunnsundersøkelsen har vi flere spørsmål som omhandler både tillit til lokaldemokratiet og innbyggernes oppfatning av egen mulighet til å påvirke utviklingen lokalt. Ett av spørsmålene vi stiller er hvor godt fornøyd man er med egen mulighet til å påvirke utfallet av kommunale beslutninger. (Figur 3)

Figur 2: Enighet i påstanden «Det er en utbredt dugnadsånd her» etter om man bor i en bygde- eller bykommune.

Figur 3: Fornøydhet med muligheten til å påvirke utfallet av kommunale beslutninger etter om man bor i en bygde- eller bykommune.

Norsk bygdebarometer

Basert på data fra Lokalsamfunnsundersøkelsen 2011 har vi begynt utviklingen av Norsk bygdebarometer, og vil videreutvikle dette etter hvert som det samles inn nye data i de kommende Lokalsamfunnsundersøkelsene. Norsk bygdebarometer er et indikatorsystem som vil være nyttig med tanke på å analysere hvilke faktorer som skaper en positiv utvikling i bygdesamfunn, og kan blant annet være til hjelp i evalueringen av ulike tiltak. Barometeret vil gi datagrunnlag for samfunnspolitiske analyser som vil være viktig

blant annet i utformingen av den framtidige distriktpolitikken, men som også vil bidra til debatt om hva som skaper gode lokalsamfunn.

I barometeret fra 2011 er det utviklet 12 indekser som alle gir et bilde av tilstanden i norske bygdekommuner: stedstilhørighet, lokalt fellesskap, bolyst, lokalpatriotisme, dugnadsånd, lokal tillit, nabokontakt, lokal vennekontakt, sosial irttesettelse, lokalpolitisk innflytelse, lokalpolitisk tillit og tilfredshet med kommunale tjenester.

Foto: Katrine Kleveland

- Lokalsamfunnsundersøkelsen er i sin helhet finansiert av Bygdeforskning og inngår i sentrets interne forskningsprosjekt.
- Data fra Lokalsamfunnsundersøkelsen vil på flere tema bli koblet med kvalitative studier og resultater vil bli publisert i artikler de nærmeste årene.
- Lokalsamfunnsundersøkelsen vil bli gjentatt med jevne mellomrom. Neste gang høsten 2013.

FORSKERE TILKNYTTET PROSJEKTET

ODDVEIG STORSTAD er seniorforsker ved Bygdeforskning hvor hun har vært ansatt siden 1994. Hun har en doktorgrad i sosiologi fra NTNU (2007) og har arbeidet med en rekke tema innenfor bygdesosiologien. Hun har spesielt arbeidet med spørsmål knyttet til mat og landbruk, men de siste årene har hun også arbeidet med kultursosiologiske tema som lokal kultur og kulturpolitikk med en spesielt vekt på festivaler og «begivenhetskultur».

MARIANN VILLA er forskningsleder ved Bygdeforskning. Hun har en doktorgrad i sosiologi og har vært ansatt ved Bygdeforskning siden 1990. Hun har arbeidet med problemstillinger rundt flytting til bygda, og hvordan bygda er framstilt og opplevd i ulike livsfaser generelt, og blant ungdom spesielt. Hun har de siste årene arbeidet med temaet bygdeimage og bygder som “markedsfører” seg, samt lokalt kulturliv i endring - der festival er stikkord.

MAJA FARSTAD er doktorgradsstipendiat i sosiologi ved NTNU og forsker ved Bygdeforskning. Hennes avhandling som er i slutfasen fokuserer på forholdet mellom urbane fritidsboligeiere og fastboende i rurale kommuner. Hun har tidligere forsket på bønders yrkesstolthet, samt kjønnsmakt innenfor landbruket. Videre har hun gjennom utredningsarbeid satt seg inn i opplevelsesnæringene som forskningsfelt.

AKTUELLE PUBLIKASJONER:

Oddveig Storstad (2012): På vei mot et Norsk bygdebarometer.
Rapport nr. 11, Norsk senter for bygdeforskning.

Renathe Eline Jakobsen (2012): Smått er godt, den store har det flott og mellomstort
kommer til kort. Hvordan påvirker demokratisk nærhet og lokal tilknytning innbyggernes
tilfredshet med kommunalt tjenestetilbud og lokaldemokratiet?
Rapport nr. 5, Norsk senter for bygdeforskning.

Arve Hjelseth og Oddveig Storstad (2013): Festivalfolket – hvem er de?
I Tjora, A (red): Festival!
Cappelen Damm Akademisk.

Mariann Villa og Arve Hjelseth (2013): Der ingen skulle tru...
Rurale festivalar i spenninga mellom tradisjon og modernitet.
I Tjora, A. (red): Festival! Cappelen Damm Akademisk.

Mariann Villa (2012): Småsamfunn tek sats. I Bringslid, M.B. (red):
Bygdeutviklingas paradoks.
Scandinavian Academic Press.

Mariann Villa (2012): Nasjonale meldingar og regionale planar.
I Løkka, N (red): Kulturrikets
tilstand, Konferanserapport, TF-notat 57/2012, Telemarksforskning, Bø.

Bygdeforskning

Norsk senter for bygdeforskning • Universitetsenteret Dragvoll • N-7491 Trondheim
• Tlf.: 73 59 17 29 • Fax: 73 59 12 75 • www.bygdeforskning.no • post@bygdeforskning.no

ISBN 978-82-991199-3-1

